

Asia: OM 6/41/2016

Summaaristen riita-asioiden keskittäminen

1. Yleistä

Kannatatteko yleisellä tasolla mietinnössä ehdotettuja muutoksia?

Mietinnössä ehdotetut muutokset ovat pääosin kannatettavia.

Tuomioistuimissa ollaan jollain aikavälillä siirtymässä kokonaisuudessaan sähköiseen menettelyyn. Johdonmukaista olisi siten ollut ottaa kehittämisen lähtökohdaksi valtakunnallinen sähköinen järjestelmä. Tällä olisi vältetty nyt esitettyyn ratkaisuun välttämättä liittyvät henkilöstö- ja toimitilahaasteet. Erityistä perustetta ratkaista asia nyt, kun sähköistä toimintaympäristöä parhaillaan ollaan luomassa, ei ole esitetty. Sinänsä summaaristen riita-asioiden keskittäminen mahdollistaa menettelytapojen ja ratkaisukäytännön yhdenmukaistamisen. Tämän voidaan olettaa jossain määrin nostavan käsittelijöiden suoritteiden määrää ja laatua.

Alueellisen sijoittamisen ja käsittelevien tuomioistuinten lukumäärän osalta ehdotus on käytännössä perustelematon. Tästä lausutaan tarkemmin kohdassa 2.

Riitautumisiin liittyvä tuomioistuimen toimivaltaa koskeva esitys (uusi OK 10:20 §) on epätarkoituksenmukainen ja epäyhtenäiselle lain soveltamiselle altistava. Tästä lausutaan tarkemmin kohdassa 5.

Sähköisen asioinnin pakko ammattimaisille toimijoille sekä tiedoksiantoja koskevat ehdotukset ovat tarkoituksenmukaisia.

Esitetystä täytäntöönpanon aikataulusta lausutaan tarkemmin kohdassa 5.

2. Summaaristen riita-asioiden keskittäminen

Tuetteko summaaristen riita-asioiden keskittämistä koskevaa ehdotusta?

Kyllä, mutta ei täysin esitetyssä muodossa.

Mietinnössä esitetään kaikkien Uudenmaan summaaristen asioiden keskittämistä kärjäoikeusverkoston uudistamisesityksessä hahmoteltuun uuteen Itä-Uudenmaan kärjäoikeuteen. Ehdotus ei ole tarkoituksenmukainen, koska keskittämisedut saavutetaan vähäisemmälläkin keskittämisellä. Samalla voidaan välttää yksikkökoon liiallisen kasvun mukanaan tuomat hallinnolliset ongelmat. Keskittämisellä tavoitellut edut saavutettaisiin keskittämällä asiat siten, että uusi Länsi-Uudenmaan kärjäoikeus ja Helsingin kärjäoikeus käsittelisivät oman tuomiopiirinsä asiat. Itä-Uudenmaan osalta asiat voitaisiin keskittää uuteen Itä-Uudenmaan kärjäoikeuteen tai uuteen Keski-Uudenmaan kärjäoikeuteen, jos kärjäoikeusverkoston uudistamisessa edetään alueen oikeushallinnon toimijoiden laajalti kannattaman kahden kärjäoikeuden mallin mukaan. Tältä osin asia kytkeytyy kiinteästi verkostouudistukseen ja tulisi ratkaista kokonaisuutena.

Toimitilakysymysten osalta voidaan todeta, että Helsingin kärjäoikeudessa on jo tilat ja henkilöstö, eikä tämän rakenteen purkaminen vaikuttaisi olevan taloudellisesti tai toiminnallisesti mielekäs. Muilta osin on huomioitava, että vähemmällä keskittämisellä saavutetaan keskittämisen edut mutta vältetään laajemmat toimitilahankkeet, joten keskittäminen kolmeen kärjäoikeuteen Uudenmaan alueella vaikuttaisi toiminnallisesti ja taloudellisesti rationaalisimmalta ratkaisulta.

Alueellisen sijoittelun ja käsittelevien tuomioistuinten lukumäärän osalta mietinnöstä ilmenee, että tältä osin ehdotus perustuu vastuuministerin linjaukseen eikä asiaa siksi ole enemmälti arvioitu. Toimialan kehittämishankkeiden tuleekin perustua vastuuhenkilöiden visioihin. Niiden perusteella tehtävien ratkaisujen on kuitenkin perustuttava olennaisten tosiseikkojen selvittämiseen ja arviointiin. Tältä osin asia jää avoimeksi, eikä ole mahdollista ottaa kantaa muun muassa siihen, ovatko esitetyt käsittelypaikat kaikilta muiltakaan osin tarkoituksenmukaisia.

3. Sähköinen asiointi

Tuetteko ehdotusta sähköisen asioinnin lisäämiseksi?

Kyllä.

4. Sähköinen tiedoksianto

Puollatteko ehdotusta muuttaa sähköistä tiedoksiantoa koskevia säännöksiä mietinnössä esitetyllä tavalla?

Ehdotukset ovat kannatettavia, mutta säästölaskelmia voidaan arvioida kriittisesti. Haastemiesten työpanos jakautuu käytännössä pitkälti siten, että suurin osa asioista hoidetaan joutuisasti, asiakkaiden myötävaikutuksella ja tarkoituksenmukaista tiedoksiantotapaa noudattaen. Tältä osin olennaista työn tehostumista entisestään ei liene saavutettavissa.

Toisaalta tietty määrä asiakkaista (osin rikosasioiden vastaajat, moniongelmaiset, osoitteettomat jne.) vaativat huomattavan paljon työtä suhteessa tiedoksi annettavien asioiden lukumäärään. Menettelyjä uudistamalla ei voida vaikuttaa kohderyhmän käyttäytymiseen. Ennakoitavissa onkin, että tiedoksi saamiseen liittyvän motivaation puuttumisen seurauksena tullaan jatkossakin tarvitsemaan riittävästi tehokasta haastemiestyövoimaa.

5. Muuta

Muita huomioita?

Toimivalta asian riitautuessa (uusi OK 10:20,2):

Ehdotuksen mukaan, ”jos 17 a §:n perusteella toimivaltainen kärjäoikeus ei hyväksy kannetta yksipuolisella tai myöntämisen perusteella annetulla tuomiolla ja kärjäoikeus ei ole muulla perusteella toimivaltainen tutkimaan asiaa, asia on siirrettävä käsiteltäväksi toimivaltaiseen kärjäoikeuteen siten kuin 22 §:ssä säädetään. Asianosaisten suostumuksella asia voidaan jättää siirtämättä.”

Säädösehdotus on monella tavoin ongelmallinen:

- keskittämisen keskeisenä perusteena on toiminnan tehostaminen toimintatapoja sekä ratkaisukäytäntöä yhtenäistämällä. Tämä etu menetetään paljolti, jos asioita riitautumisen jälkeen siirretään eri tuomioistuimiin.
- lainkohdan soveltamisessa voidaan ennakoida muodostuvan epäyhtenäistä käytäntöä. Olennainen kysymys on, milloin asia katsotaan siinä määrin riitautuneeksi, että se olisi siirrettävä. Mikäli siirrettäisiin kaikki asiat, joihin saadaan muu vastaus kuin ehdoitta myöntävä, siirrettävien asioiden määrä tulisi muodostumaan suureksi. Jos taas siirto tapahtuisi vasta sitten, kun vastauksen jälkeisessä kirjallisessa valmistelussa olisi määritelty tarkemmin mahdolliset riitaiset kohdat, määrä jäisi selvästi pienemmäksi. Toisaalta asian siirtäminen tässä vaiheessa ei ole prosessiekonomista, koska vireillä olevien asioiden siirtäminen aiheuttaa aina ylimääräistä ja kahdenkertaista työtä.
- riitautuneista summaarisista asioista etenee lopulta istuntoon hyvin pieni määrä, arviolta alle 5/1000 asiaa. Näin ollen istunnon sijaintipaikkaan liittyvä haitta (=etäisyys) realisoituisi erittäin harvoin. Ylipäätään mahdollista haittaa voidaan katsoa aiheutuvan ainoastaan vastaajille, sillä kantajina toimiville ammattimaisille tahoille lienee jopa parempi, että käsittelypaikka ei vaihtelee.

Edellä mainitut seikat huomion ottaen olisi perusteltua säätää riitautuneiden summaaristen asioiden käsittely tapahtuvaksi OK 10:17 a §:ssä tarkoitetussa tuomioistuimessa. Näin ollen OK 10:20,2 säätämisestä voitaisiin luopua, koska noudatettavaksi tulisi ko. lainkohdan 1 momentti.

Ehdotettu voimaantulon aikataulu ja toimitilat:

Uudistusten voimaantulo on esitetty tapahtuvaksi samaan aikaan käräjäoikeusverkoston uudistamisen kanssa tai "niin pian kuin mahdollista" tämän jälkeen.

Valittavasta toteuttamistavasta riippumatta keskittäminen tulee merkitsemään mm. Uudenmaan alueella merkittäviä henkilöstön siirtoja uusiin toimitiloihin ja/tai uusille paikkakunnille. Mietinnön mukaan summaarisia asioita käsitteleville käräjäoikeuksille olisikin varmistettava riittävät toimitilat. Tämä itsestään selvä lähtökohta tulee toteuttaa myös käytännössä, sillä missään nykyisistä virastoista ei ole sellaisia tiloja, joihin toiminnot voitaisiin keskittää. Uusien tilojen hankinta ja varustelu ei voi tapahtua ihan lyhyessä ajassa. Tilaratkaisun yhteydessä on lisäksi perusteltua ottaa huomioon tulevien työntekijöiden työssäkäyntietäisyydet, minkä seurauksena tulevaa työn tekemisen paikkaa tulisi harkita avoimesti.

Summaaristen keskittäminen on lisäksi henkilöstön ja toimitilojen osalta välittömässä yhteydessä kaavailtuun käräjäoikeusverkoston uudistamiseen. Summaarisia käsittelevän henkilöstön keskittäminen vapauttaa työtiloja virastoista ja myös vähentää mahdollisen käräjäoikeusverkoston supistamisen aiheuttamaa uudelleen sijoittamisen tarvetta. Tästä syystä olisi tarkoituksenmukaista ensin keskittää summaaristen henkilöstö ja vasta sen tultua ratkaistuksi saattaa voimaan toimipaikkojen vähentäminen. Erityisesti tällä on merkitystä Uudellamaalla, jossa molemmat hankkeet koskevat hyvin suurta määrää työntekijöitä.

Falck Mika

Hyvinkään käräjäoikeus - Laamanni Mika Falck